

дана ааста. Респуолина нингэр киһи сир бурдугун үүннэринини чөлүгөр түһэрини бары биер күүһүн, сүбэни-саргыны холбоон үлэлиирбит наада буолбутун Саха ССР Тыл хаһаайыстыбатыгар уонна аспаукалгы министриин солбуйааччы Н. С. Иванов бэйэтин дакылаатыгар тоһоһодоон бэлэттэтэ. Хас дакылааты историческай наука доктору, профессор Т. П. Башарин оңордо.

Билинги оройуонтан Карл Маркс аатынан, Эрилин Эристини аатынан Сублин Руускай аатынан уонна «Мундараайы» совхозтар, предствителлэра кытыныбыт итиннэ тутуспутунан ассоциация чилиэннэ буоллубут. Ассоциация чилиэннэринэн барыта 53 араас тарилта, предприятие, холбоһун, совхоз, хаһаайыстыба киирдэ. Ол иһигэр 9 хаһаайыстыба: «Амма», «Өлүкүмэ», «Киринэстээх», «Хангалас», «Өлүкүмэ», «Комсо, мольскай», «Инуорба» совхозтар, Покровскайдаагы ОПХ уонна билинги «Мундараайы» совхозтут идэтибит семенной хаһаайыстыба буоларга хайыскалаах сайдарбыт быһаарылына «Саха бурдуга» ассоциацияны сүрүн тарилтааччыларынэн Саха ССР Министрдарин Советта, Республика бардарымытын национальнай фондата, Тыл хаһаайыстыбатын уонна ас-үөл министрствота буолаллар. Ассоциация генеральнай директорынан Тыл хаһаайыстыбатын уонна ас-үөл министриин солбуйааччы Н. С. Иванов талылына.

Бурдун—бу нация боппуруона. Бурдуктаах норуот хаһан да өлөн-охтон биэрбэт. Рынокка кииринэн бу өссө тыын суолталар. Бурдуктаах эрэ иһилиннэ тылынаах хаалар кыахтаах. Кэлин саха бурдугун үүннэринини

бэйэ баһылаатарына. ба. бар-тайар, киһи буолар дылаада быһаарыллыа. Оһон бу көннөрү тылынан оһоньохун буолбатах. Тылтан дыкалаада көһөр, бурдугу үүннэрэр, мэллээр, дыон остуолугар тээрлэр туһунан толкуйдур тирээтэ. Саха ССР Министрдарин Советта «Бурдун» программаны ылыммыта—бу бурдугу ыһыны чөлүгөр түһэригэ бастагы харды. Оһу олоххо калларининэн ыһаадырынтанар сымалтан ити «Саха бурдуга» ассоциация баар буолла. Аһы Саха республикатын Верховнай Советын кэлэри турар сессиятыгар «Килин туһунан» боппуруос көрүлүө. «Бурдун туһунан» Сокуон ылылларын ситиһинэхтээхпит.

Ассоциация чилиэннэра совхозтар кэлэр сылга 20 тыһ. солн. үбү киллэриэхтээхтэр. Сага тарилли уставной фондата 2 мөл. солн. буолара быһаарылына. Сир оһонуутунан дьарыктанар предприятиелар, холбоһуктар баар буолуохтара, научнай тарилталар сайдыахтара.

Ассоциация киирбит хаһаайыстыбалар, совхозтар республиканын үбүлэниэхтэрэ, техника килинэ бэрээдэктэниэ. Аһардас бу сымалга Саха ССР Верховнай Советта I мөл. доллары биэрэргэ быһаарыныатын бастагы

быһаарына. Эрдэ дыону, сирин оһоруотчулары кытта сүбэлэспипит. Баада улахан. Бастатан базаны көһөтөр сорунтаахпыт. Бурдугу харайар сарайдар, ыскалматтар, ыраастыыр техника наадалар. Маннааха, этилибитин курдук, көмө да баар буолуохтар саарбахтаммат Кылаабынайа, саныаны уурай ыларбыт, үлэни саралыы турарбыт эрийиллэр. Бурдугу үүннэрини, сирин оһорууга опыттаах дыон-көрдөөхтүт, аһеһоһахпыт. Оһон дыонго итэһэйинэххэ сөп.

Билигин бас билин структурата уларыбарынан иэрэн-сааран санаа үөскүөн сөп. Ол туһунан мнэстэбэ сүбэлэспипит. Иһини париянт баар: бастатан, ассоциацияда киирбит хаһаайыстыбалар сөһоһунан өдөрөн эриэхтэрин сөп диир чөлүчү этэн тураллар; иһининэн, иһини аһы килиннэгинэн коллективнай предприятиеларынан барар буоллааха, иһини аһы аһеһоһон үлэлииргэ сөһүлэһэллэр. Ассоциацияда сага производственай структура быһымытын сһн-биер киирэллэр, үлэлэрэ кииннэр. Аһы, этилибитин курдук, семенной хаһаайыстыба буоларбыт даһаны элбэххэ аһеһоһеһтиир. Бу өртүнэн үлэ барыта сага тариллэр, саланаллар наадала үөскүүр. Кылаабынааһына кэскиллээх үлэ.

Оһон билигин «Саха бурдуга» ассоциация чилиэнэ хаһаайыстыба бастагы тэрээһинэ, хайыскалтан иһинин саланалына. Иһини биһигэр аһы бэйэттэн тутулуктаара—үлэ күүтөр.

В. ЧИЧИГИНАРОВ,
совхоз директоры.

дар уонна электростанциялар. Оройуонмут энергетиктарин профессиональнай быһаарыныыктарынан ээрдэллнбит.

ОРОЙУОНГА үс уруулдуу тарилта баар. Энергонааһор, дизельнай электростанция (ДЭС) уонна сетевой учаастак. Итилэр элбэх аһсааниаах үлэһиттэрдээхтэр. Кииилэри нэһилиэнньэ араара барбат, быһаччы «уоттар» диир ааттыыр. Холобур, «уопһут» баран хааллаһына, хаһына телефоннаан ыһытыаххаахпыттан даһаны сөһчө билбэппит, букуллаа түһэбит. Барыта этэһигэ, «уопһут» күһүстэри-түүһүнэри баар буоллаһына, оһу арааран билэ да соруумнахпыт. Ол иһин элбэхтин бутуллаабыт.

Итилэр бары тус-туһунан үлэлээхтэр, туспа үптээхтэр-аһаахтар, салаһааччылардаахтар. Быһата, «хаан биһирин иһин, хармаан туһунан» диибит дыон. Оройуон кииини олоһтоохторо кыра уһуохтаах, буһурухай баттахтаах, эрийкэй харахтаах номоһон кииини үтүстүк көрөбүт. Ол тынан баран, аһыа үтэспитинэн, «уоттарга» үлэлиирин эрэ билэбит. Ити—сетевой учаастак кылаабынай инженерэ Е. С. Макаров. Кииини хантан төрүттээгин араһааниаатыттан даһаны кииини таһиллэһе билэһин сөп. Сылантан диибит кииини, бука, алһаһабата буолуо, Егор Семенович тыл хаһаайыстыбатын Челябинскайдаагы институтун 1969 сыллаахаа бүтэрбит уонна дийдугутар оччолорго «Сельэнерго» диир ааттанар тарилтаа үлэлэһанан кэлбит.

Урдук үөрэхтээх эдэр специалист үлэтин бастаан линия мастарынан саһалаабыта. Туох-хаһык иһиннэ, туһааниаах монтердары кытта сылдыһан хаһаайыстыбатын туругун кытта билсиптэ, үлэһиттаринини кэпсэтиһиптэ, опыттаах дыон туох толкуйдаахтарын, санаалаахтарын ыһыталаспыт.

Оччолорго диир туруга олус мөлтөдө, үтүөс остуолбалар тирээбил-ойобуд күүһүнэн тураллара, матырыһаалынан хааччыллы даһаны куһағана. Эдэ транспорт диир кэлиэ дуо. Монтердар диир киирнэ кереллөрүгэр—исталлэригэр, өрөмүөннүүлэригэр

сатыы сылдыһалара, наада буолар матырыһааллары сүүһэн илдьэллэрэ. Оччолорго балаһча «имахтаах» биер аһа Монтерга мотоцикл баара, өдөрү көрөһүү-ааттаһыны буолара. Ити курдук үлэһиттарын кытта сыйыа билсиптэн, тутунан тыһаалаарын, туох иһтэрнээстээхтэ

Кылаабынай инженер

рин билэн барбыта. Хас биһирдин кииини уратытын учуоттаан кэпсэтэрэ. Барытын биһирдэ да буолбата, ордук куһаған туруктаах линиялары сыйыа көннөртөөн барбытара. Бэйэте боростуой, дыонго аһарах сыйыаһаах, иһинилэр кыһаһаалаарын таба учуоттуур Егор Семенович үлэһиттэригэр сөһүлэһиптэ, тугу этэрин, дьаһаһарын улгүмнүк толорор буолбуттара.

Дыону кытта табан кэпсэтэр, сыйыаһаһар, тариллэр дьоруудуах специалһы оччотуобу. «Сельэнерго» начальнигын солбуйааччынан аһаабытара. Кииини үлэлэ эһпиртэһе өссө улааппыта. Ол иһин элбэхтин кэлэрэ-барара, наадалаах матырыһааллары булууга үтүстүк сүүрэрэ-көтөрө. Сотору начальнигынан өрө таһаарыллыбыта. Тарилта дьылдата барыта кииннэх сүкүтэриллибитэ, оройуон совхозтарын, тарилталарын производстволара эһиллэ суох үлэлээһиннэрэ, нэһилиэнньэни уотунан хааччыһы кииини сатабыллыттан тутулуктамыта. Оһон наадалаах матырыһааллары булууга, монтердар үлэлиир уһулуобуааларын туһсарымыга, кииилэри транспортынан хааччыһыга сүрүн бөлүһомтону ууруба. Ити кэһиниттэн аһылыны үлэлээх тарилталары холбоһуһнар аһыа да араартааһыһнар түрүлүһнэрэ кииилэри эһиэ тумкубатаа, хас да сыл үлэһа үрдүгэр олорон үлэлэһиттэрэ. Кэлин, 1974 сыллаахтан, сетевой учаас-

так буолбуттара. Егор Семенович кылаабынай инженер быһымынан түбүтэ олус элбэх. Оройуону электричествоһонан хааччыһар барыта 1009 км усталаах линия,

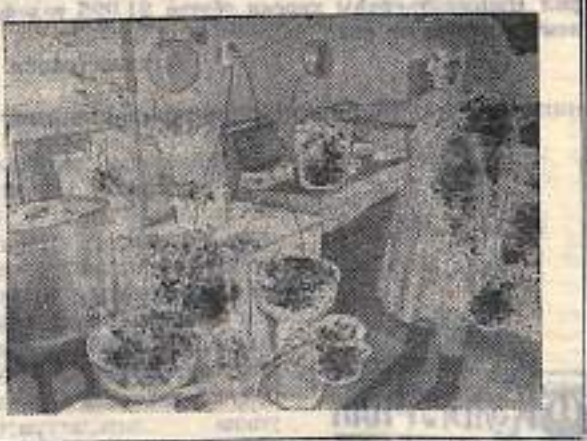
9 сүрүн подстанция, 132 кыра подстанция эһиллэ суох үлэлээһиннэрэ киииниттэн быһаччы тутулуктаах. Линиялары, сүрүн да, кыра да подстанциялары учаратыһан капиталнайдык өрөмүөннээһини, сага линиялары тартарыһыны, үлэһиттэргэ инструктаһы биэринни, оборудоваһеһеһары улаарыһыны эһиэ кииини быһаарар. Холобур, быһыл Хадаар уонна Кындаал линиядара капиталнай өрөмүөнү бардылар. Монтердар толорбут үлэлэриин хонтуруоллаһыны, барэ-биэркэлээһин биер туспа түбүгү эрийэр. Оһуоха кииини тирээһирэ дыонунан подстанциялар дьуһуурунай монтердара, мастардар буолаллар. Кылаабынай инженер иһинтан ураты үлэһиттэри аттаран туһанытыга, үлэһи-хамһаһы быһааниаһыныга, матырыһаалы булууга—биер быһаарар оруолу ылар.

Тарилта биер тутаах салаһааччыта—түөрт өсө таһталлаах аһата, илээх диир көргөн баһылыга. Кииини өһолорун иһтиннэ, үөрэхтэригэр нэмэлэһүүтэ, майгы-сигили өртүнэн иһтиннэ аһсаабат кыһаһынытын ууер. Иһини улахаһа хайымы-үйэ ыал буоллурлар. Энергетиктар профессиональнай быһаарыныыктарын кытта алһыһа Егор Семенович 50 саныны туолла. Кииини бэрээһээ кииһа биһиргэ үлэлиир табаарыстара, үөрүүлээх күһүһөн иһтинник ээрдэлээтилэр, өссө таһаарыһаах үлэһи баһардылар.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Читинскэй уобалас. Бурген эһиллэһиһэ кэргэһини Виттор уоһо. Люда Перфильевтар үтү аһыыр предприятиеһы тариллилар. Үтү ыалларыттан аһылаһаллар уонна дииһэ туттулар эһиллэрээһиһин аһаан илдьэгэй, сүөгэй оһорон аһылыһыллар.

Снимокка: предприятие үлэһитиһигэр дьэлэлэрин күүһуга да сөп буолар. (ССТА фотохрониката).

Резонанс

Кырдыгынан кэпсиэбин

Оройуон бочуоттаах гражданына М. К. Попов бассабыыһтар, колхозтары тарилли тустарынан этинлэрин сөһүлүү аахпатым. Сага былаас олохтонуутун харгыстаһааччыларын, утарсааччыларын тутан хаайталаабыттара чуолнай. Оттон колхозтары тариллиһаа дыону күүһүдээһи

киллэрбиттарын, сүөһүлэрин-астарын холбообуттары курдук этэр. Кыра, дьадаһы дыон өһотэ буоларбынан, Советскай былаас олохтоһомтоһо, колхозтар тариллибэтэхтэрэ буоллар, хайдах баччаа кэлиэхпин сатаан санаабалпын. Холобур, сэрин кэһиниттэн ас-таһас дьэлэбитэ, дыон байылыаттын олорбуттара, ыһчаттарбыт үөрөхтөһмиттэрэ. Оттон ыһаахтааһы саһана төһө үөрэхтээх сага баарай?

Аһы бандыһыттар кыһыттан Чуралчыттан куоталларыттар балыһыһы, оһуоһаны уоттаабыттара, оһуоһаны

Киһи эрэ кэлэйиэх

Баһдарыын Сүлбэ уонна Уйбаан Доһо «Сага олох» хаһыат редакторыгар П.

Н. Поповна туһаһаан сүрүһүт сүруктарын аһаан баран, Саха ССР народнай депутатына В. П. Кудрин быһбардаааччыларын, Чуралчы үлэһит дыонун, аһыһаабытыттан олус кэһийдим.

Хоптоһо Дирингар быһбар иһиннэрэни хамһаһыһа саһана «В. Кудриниһа куоталаскытын биһиргэ» диир агитацияһаан, кэһи-барыы бөөө буолубута. «Кииини коммунист, обком иһини секретара, тыл сирин дыонун олохторун туһсарыа, Диринг оһуоһалатын таас көрүһүн тутууга көмөлөһүү» диир, ө. д. а. эриһэрэн аһиптэрэ. В. Кудрин көрүһү кэһиһигэр быһбардаааччылар уола сүүттаммытын туһунан ыһыһыттарыгар: «Уолум интернациональнай иһини төһөөн кэһиһтэ, оһон иһин туттабын»,— диир эһпиртээһиһтэ. Аһы санаатааха, дыон ыһыһыты олохтоох эһит.

Кииини өссө Чуралчыга сылга 2 мөл. киһиһиһчэни оһорон таһаарар даһуу туттарарга сөп диир этэн турар. Ол сураһа да биллибэт. Оһуоһалаабыт турбутун курдук турар. Бэһата аһспыт, сессияһа «наһдыаһын» диир кэһиһа.

Н. ДЬАКОНОВ,
пенсioneer.

ЛИТЕРАТУРНОЙ МУННУБ

Чурачкиская районная типография Госкомиздата Якутской-Сахы ССР, г. Чурапча, ул. Карла Маркса, 50 стр.